

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अनैकोट गा.वि.स.का ब्राह्मणहरुको
सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक अवस्था:
एक समाजशास्त्रीय अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकि तथा समाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत
समाजशास्त्र बिषयमा स्नात्तकोतर तहको उपाधि प्राप्तिको लागि
आंशिक आवाश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

डोरेन्द्रराज सापकोटा

त्रि.वि.वि. रजिष्ट्रेशन नं.: -७५७५-९३

सिम्बोल नं.: -२८००८३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकि तथा सामाजिकशास्त्र संकाय

केन्द्रिय विभाग काठमाण्डौ

२०६९

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौ

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत केन्द्रीय क्याम्पस कीर्तिपुर, समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रीय विभागको समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नको लागि श्री डोरेन्द्रराज सापकोटाले मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा “काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अनैकोट गा.वि.स.का ब्राह्मणहरुको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक अवस्था: एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” विषयको शोध-पत्र तयार पार्नुभएको छ। म उहाँको कार्य प्रति सन्तुष्ट छु र प्रस्तुत शोध-पत्रलाई आवश्यक मूल्याङ्कन र स्वीकृतिको लागि सिफारिस गर्दछु।

.....
(डा. शम्भुप्रसाद कट्टेल)
शोध निर्देशक
समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौ
मिति:-२०६९/१२/३०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौ

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत केन्द्रीय क्याम्पस कीर्तिपुर, समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रीय विभागको समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नको लागि श्री डोरेन्द्रराज सापकोटाले प्रस्तुत गर्नु भएको “काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अनैकोट गा.वि.स.का ब्राह्मणहरुको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक अवस्था: एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” विषयको शोध-पत्रलाई स्वीकृत गरिएको छ।

शोध-पत्र मूल्याङ्कन समिति

.....
डा. शम्भुप्रसाद कट्टेल
शोध निर्देशक

.....
केशवकुमार श्रेष्ठ
बाह्य परीक्षक

.....
प्रा. डा. ओम गुरुङ
विभागीय प्रमुख

मिति:-२०६९/१२/३०

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोध कार्य त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र शिक्षण विभाग अन्तरगत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता परिपूर्ति गर्न तयार पारिएको छ । यस शोध कार्य “काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अनैकोट गा.वि.स.का ब्राह्मणहरुको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक अवस्था: एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” बारेमा प्रकाश पार्नका लागि गरिएको छ ।

यो शोध कार्य मेरो लागि पहिलो अनुभव भएकोले शोध अध्ययन गर्ने क्रममा कमी कमजोरीहरु अवश्य रहेका होलान् , जसलाई हटाउन आफ्नो बुद्धिले भ्याएसम्मको प्रयास गरेको छु । आफ्नो अमूल्य र व्यस्त समयको वाबजुद पनि आवश्यक समय जुटाएर सल्लाह र निर्देशन दिनुहुने त्रि.वि.वि. समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरका शोध निर्देशक श्रद्धेय गुरु डा. शम्भुप्रसाद कट्टेलज्यू, प्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोध कार्य गर्ने समयसम्म विविध पक्षबाट सहयोग पुऱ्याई प्रेरणा दिनुहुने मेरो परिवार तथा सन्दर्भसूचीमा रहेका पुस्तक तथा लेख रचनाका लेखक तथा प्रकाशकहरु प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यस शोध-पत्र तयार गर्न सहयोग पुऱ्याउनुहुने अनैकोट १, दाहाल गाउँका उत्तरदाताहरु र बौद्धिक सहयोग गर्ने मित्रहरु प्रति पनि हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यो शोध-पत्र कम्प्युटर मुद्रण गरी सहयोग गरिदिने मित्रलाई पनि विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्त्यमा यो शोध-पत्र तयार गर्दा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग सद्भाव प्रदान गर्ने सबै संघसंस्था, मित्र तथा शुभचिन्तकहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

विषय सूची

	पेज नं.
अध्याय एक	१-५
परिचय	
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	२
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	४
१.४ अनुसन्धानको महत्व	४
१.५ अध्ययनको सङ्गठन	५
अध्याय दुई	६-११
सन्दर्भ साहित्यको अध्ययन	
२.१ सैद्धान्तिक पुनरावलोकन	६
२.२ सन्दर्भ साहित्यको समीक्षा	८
२.३ सैद्धान्तिक अवधारणा	१०
२.४ अवधारणात्मक ढाँचा	११
अध्याय तीन	१२-१५
अनुसन्धान विधि	
३.१ अनुसन्धान क्षेत्र तथा छनौटको आधार	१२
३.२ अनुसन्धान ढाँचा	१२
३.३ अध्ययनको समग्रता	१३
३.४ तथ्याङ्कको प्रकार र स्रोत	१३
३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन विधि	१३
३.५.१ अन्तर्वार्ता	१३
३.५.२ अवलोकन	१४
३.५.३ मुख्य व्यक्तिहरूसँगको अन्तरवार्ता	१४
३.६ तथ्याङ्कको विश्लेषण तथा प्रस्तुतिकरण	१४
३.७ अध्ययनको सिमा	१५

अध्याय चार

१६-२१

अध्ययन क्षेत्रको परिचय

४.१ अनैकोट गाउँ विकास समिति	१६
४.२ अनैकोट गा.वि.स.को जनसंख्या	१७
४.२.१ दाहाल गाउँको जनसंख्या	१८
४.२.२ उमेरको आधारमा जनसंख्या वितरण	१९
४.२.३ परिवारको किसिम	२०
४.२.४ शैक्षिक स्थितिको आधारमा जनसंख्याको वितरण	२१
४.२.५ पेशाको आधारमा वर्गीकरण	२१
४.३ हावापानी र वातावरण	२२
४.४ वनजङ्गल तथा वन्यजन्तु	२२
४.५ भौतिक पूर्वाधार	२२
४.६ धार्मिक एवं पर्यटकीय स्थल	२३
४.७ जलस्रोत	२३
४.८ शैक्षिक संघ/संस्थाहरुको अवस्था	२३

अध्याय पाँच

२२-२८

ब्राह्मण जातिको सामाजिक र सांस्कृतिक अवस्था

५.१ सामाजिक अवस्था	२४
५.२ वैवाहिक स्थिति	२४
५.२.१ खानेपानीको अवस्था	२५
५.२.२ सामाजिक सङ्गठन र तिनको कार्य	२६
५.२.३ अन्य जातिसँगको अन्तर सम्बन्ध	२६
५.२.४ समाजमा महिलाहरुको अवस्था	२७
५.३ सामाजिक संस्कारहरु	२७
५.४ प्रमुख चाडपर्वहरु	२९

अध्याय छ

२९-३७

ब्राम्हण जातिको आर्थिक अवस्था

६.१ पेशागत अवस्था

३१

६.२ भू-स्वातित्वको अवस्था	३२
६.३ खाद्यान्न पर्याप्तता	३२
६.४ आम्दानीका स्रोतहरु	३३
६.५ वार्षिक आम्दानी र खर्चको अवस्था	३४
६.५.१ खाद्यान्नमा हुने वार्षिक खर्च	३५
६.५.२ लत्ता कपडामा हुने वार्षिक खर्च	३५
६.५.३ औषधि उपचारमा हुने वार्षिक खर्च	३६
६.५.४ शिक्षामा हुने वार्षिक खर्च	३८
६.६ ऋणको अवस्था	३८
६.७ बसाइसराईको अवस्था	३९

अध्याय सात

३८-५१

सारांश, निष्कर्ष र सुझावहरु

७.१ सारांश	४१
७.२ निष्कर्ष	४२
७.३ सुझावहरु	४३
सन्दर्भ सामग्रीहरु	४५
प्रश्नावली	४६
अध्ययन क्षेत्रको नक्शा	५४

तालिका सूचि

पेज नं.

तालिका नं.	१	अनैकोट गा.वि.स. को जनसंख्या	१८
तालिका नं.	२	दाहाल गाउँको जनसंख्या	१९
तालिका नं.	३	उमेरको आधारमा जनसंख्या वितरण	१९
तालिका नं.	४	परिवारको किसिम	२०
तालिका नं.	५	शैक्षिक स्थितिको आधारमा जनसंख्याको वितरण	२१
तालिका नं.	६	खानेपानीको अवस्था	२६
तालिका नं.	७	पेशागत अवस्था	३१
तालिका नं.	८	भू-स्वामित्वको अवस्था	३२
तालिका नं.	९	खाद्यान्नको पर्याप्तता विवरण	३३
तालिका नं.	१०	वार्षिक आम्दानी विवरण	३४
तालिका नं.	११	खाद्यान्नमा हुने वार्षिक खर्चको विवरण	३५
तालिका नं.	१२	लत्ता कपडामा हुने वार्षिक खर्चको विवरण	३६
तालिका नं.	१३	औषधोपचारमा हुने वार्षिक खर्चको विवरण	३६
तालिका नं.	१४	शिक्षामा हुने वार्षिक खर्चको विवरण	३७
तालिका नं.	१५	ऋण लिए नलिएको विवरण	३८
तालिका नं.	१६	ऋण लिने स्रोतको विवरण	३९